

'Estroniaid Gelyniaethus' a Hawliau Dynol

CANLLAWIAU I ATHRAWON

Mae hwn yn un o ddau adnodd ar bwnc caethiwo 'estroniaid gelyniaethus', ac yn un o 20 adnodd am yr Holocaust a Chymru.

Mae'n archwilio'r broses o gaethiwo Ffoaduriaid Iddewig fel 'estroniaid gelyniaethus' yn y DU, a'u profiad o gael eu hanfon i wersylloedd ar Ynys Manaw ac yng Nghnada.

Oedran: 9-14.

1. DIBEN YR ADNODD

Mae dysgu am yr Holocaust trwy enghreifftiau lleol yn galluogi'r dysgwyr i **ddarganfod eu treftadaeth a datblygu ymdeimlad o le a chynefin**. Mae hefyd yn cael gwared ar y syniad o 'aralledd' (*otherness*) – sef bod hyn wedi digwydd i bobl eraill mewn man arall ac ar adeg arall – ac, yn lle hynny, **mae'n creu teimladau o gysylltiad ac empathi**.

2. NODAU DYSGU

Nod yr adnodd yw galluogi'r dysgwyr i:

1. Archwilio materion moesegol a moesol yn y gorffennol ac yn y byd cyfoes, ac ymgysylltu â chysyniadau o ragfarn, gwahaniaethu, gwrthsemitiaeth, eithafiaeth, cydraddoldeb, goddefgarwch, dynoliaeth, cyfrifoldeb, da a drwg, gwneud cysylltiad rhwng problemau'r gorffennol a'r presennol, ac ystyried beth sy'n digwydd yn lleol ac yn fyd-eang heddiw.
2. Datblygu meddwl beirniadol a myfyriol.
3. Magu hyder a chadernid a meithrin empathi: dod yn fwy ymwybodol o'u profiadau a'u teimladau eu hunain wrth iddynt gyfranogi mewn gweithgareddau gydag eraill, a chydabod bod gan bobl eraill brofiadau a theimladau.
4. Dod yn ddinasyddion cyfrifol yng Nghymru a'r byd ehangach.

3. FFOCWS YR ADNODD

1. Mynd ati mewn modd beirniadol i adolygu'r modd y mae digwyddiadau'r gorffennol a digwyddiadau cyfoes yn cael eu canfod, eu dehongli a'u cynrychioli; ffurfio eu barn eu hunain a meithrin hunanymwybyddiaeth.
2. Dadansoddi a gwerthuso tystiolaeth yn feirniadol; dehongli a syntheseiddio gwybodaeth; dod i gasgliadau gwybodus am y byd, a'i orffennol, ei bresennol a'i ddyfodol.
3. Dysgu am gymhlethdod cymdeithasau dynol a'r amrywiaeth ynddynt (e.e., gwerthoedd, normau cymdeithasol, defodau, a ffyddiau) ac effaith gweithredoedd a chredoau.

4. Datblygu dealltwriaeth o'r heriau a'r cyfleoedd yn eu bywydau personol ac yn y gymdeithas yn ehangach, ac ystyried sut i ymateb yn foesebol.

4. PA SGILIAU, GWYBODAETH A PHROFIAD Y MAE'R ADNODD YN HELPŪ I'W DATBLYGU?

Dangosyddion dysgu:

1. Gwybodaeth am Lywodraeth Prydain yn caethiwo ffoaduriaid Iddewig a'r cysylltiad â Chymru, a dealltwriaeth yn hynny o beth.
2. Y gallu i werthuso'n feirniadol a defnyddio ffynonellau gwahanol (e.e., adroddiad ysgrifenedig a thystiolaeth hanes llafar) i ffurfio a mynegi eu barn, eu safbwyntiau, eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth eu hunain.
3. Dealltwriaeth o gysyniadau moesebol a moesol, e.e., gwahaniaethu, hiliaeth, gwrthsemitiaeth, a phwysigrwydd gwerthoedd democrataidd a hawliau dynol.
4. Y gallu i wneud cysylltiad rhwng gwahaniaethu ar sail hil, ethnigrwydd a chrefydd yn y gorffennol ac yn y byd cyfoes, ac ystyried yr hyn sy'n digwydd heddiw yng Nghymru, y DU, a'r byd, e.e., ffoaduriaid sy'n dod i'r DU/i Gymru.
5. Deall bod gan bobl greddoau, gwerthoedd, a phrofiadau gwahanol, a pharchu anghenion a hawliau pobl eraill.
6. Y gallu i weithio'n rhan o dîm.
7. Profiad o gymryd rhan mewn trafodaethau a thasgau grŵp.
8. Dod yn fwy ymwybodol o'u profiadau a'u teimladau, eu gwerthoedd a'u credoau eu hunain a gallu eu cyfathrebu.
9. Datblygu empathi at bobl eraill a'u hamgylchiadau/heriau y maent yn eu hwynebu(ch), e.e., Ffoaduriaid Iddewig yn dianc rhag erledigaeth Natsiaidd neu ffoaduriaid modern.

5. Y MODD Y MAE'R ADNODD YN CEFNOGI DYSGU MEWN CYD-DESTUNAU LLEOL (CYNEFIN), CENEDLAETHOL A RHANBARTHOL

Mae'r adnodd hwn yn galluogi'r dysgwyr i glywed straeon pobl yr effeithiwyd arnynt yn uniongyrchol gan yr Holocaust ac a oedd yn byw yng Nghymru. Dyma hanesion pobl a oedd yn rhan o'u cymunedau Cymraeg lleol ac a gyfrannodd atynt. Ymgartrefodd y bobl hyn a chael teuluoedd yma, ac mae eu hanes yn rhan o stori Cymru.

Gall yr enghreifftiau lleol hyn helpu'r dysgwyr i ddeall y cysylltiad rhwng hanes Cymru a digwyddiadau byd-eang megis yr Ail Ryfel Byd a'r Holocaust.

6. GWYBODAETH GEFNDIR

Ar ôl i'r rhyfel ddechrau ym mis Medi 1939, ystyriai Llywodraeth Prydain bob Almaenwr ac Awstriad ym Mhrydain yn fygythiad i ddiogelwch gwladol; daethant i gael eu hystyried yn 'estroniaid gelyniaethus' a bu'n rhaid iddynt gofrestru gyda'r heddlu. Er bod y mwyafrif yn parhau i fod yn rhydd,

yn ystod haf 1940 tynhawyd y cyfyngiadau a chafodd degau o filoedd eu caethiwo mewn gwerysilloedd. Y gwerysill mwyaf o'r gwerysilloedd hyn oedd Gwerysill Caethiwo Hutchinson ar Ynys Manaw. Ffoaduriaid Iddewig oedd mwyafrif y rhai a garcharwyd, ffoaduriaid a oedd wedi dianc rhag erledigaeth y Natsiaid a dod o hyd i noddfa ym Mhrydain. Roedd amodau byw llawer o'r gwerysilloedd yn annigonol. Roedd yna brinder cyflenwadau meddygol, a diffyg dŵr glân a dulliau gwaredu carthion priodol.

7. SYNIADAU a CHWESTIYNAU

1. Gellir defnyddio'r adnodd hwn i fynd ati mewn modd beirniadol i ddadansoddi a gwerthuso cofnod hanesyddol (h.y. Cerdyn Estroniaid Gelyniaethus a Charcharorion) a dehongli'r wybodaeth, gan roi ystyriaeth i'r cyd-destun hanesyddol ehangach.

Cwestiynau:

- Pa wybodaeth y mae'r cerdyn yn ei darparu?
- Pam y mae enw canol Heinrich Pinkus yn cael ei restru fel 'Israel'?
- Pam y bu i'r Swyddfa Gartref gyflwyno gwahanol gategorïau o 'estroniaid gelyniaethus'?
- Beth yw ystyr "Reclassify C"?
- Pam y cafodd cynifer o bobl a eithriwyd yn wreiddiol eu caethiwo yn y pen draw?

2. Gellir defnyddio'r adnodd hwn i ddeall ymatebion gwahanol y ffoaduriaid i'w caethiwed.

Cwestiynau:

- Sut yr oedd ffoaduriaid Iddewig, a oedd wedi'u caethiwo, yn teimlo, a sut y bu iddynt ymateb i gael eu caethiwo (e.e., trwy gelf)?

3. Gellir defnyddio'r adnodd i archwilio moesoldeb caethiwo ac allgludo a'r hyn y mae hawliau dynol yn ei olygu.

Cwestiynau:

- A yw'r dysgwyr yn ymwybodol o unrhyw enghreifftiau modern o gaethiwo ac allgludo ffoaduriaid (e.e., cynllun y DU i allgludo i Rwanda)?
- Pa effaith y mae caethiwo ac allgludo yn ei chael ar fywydau ffoaduriaid?
- A yw'r arfer o gaethiwo ac allgludo yn mynd yn groes i hawliau dynol ffoaduriaid?
- Sut y mae'r dysgwyr yn teimlo ynghylch yr arferion o gaethiwo ac allgludo ffoaduriaid?
- A oes yna ddatrysiadau cynaliadwy eraill sy'n mynd y tu hwnt i ddim ond ynysu a gorfodi pobl i ddychwelyd?

8. YMCHWIL A RHAGOR O WYBODAETH

1. Cyflwyniad i addysgu a dysgu am yr Holocaust:

Mae'r [Argymhellion ar gyfer Addysgu a Dysgu am yr Holocaust](#) o eiddo'r Gynghrair Ryngwladol Cofio'r Holocaust (IHRA) yn darparu gwybodaeth am pam, beth a sut o ran addysgu am yr Holocaust.

Gall taflen waith Ymddiriedolaeth Addysgol yr Holocaust (Holocaust Educational Trust), sef '[Defining the Holocaust](#)', gael ei defnyddio i gyflwyno pwnc yr Holocaust i'r dysgwyr; mae'n eu helpu i feddwl am y modd y mae'r Holocaust yn cael ei ddiffinio a pham y mae'r mater o ddiffiniad yn bwysig.

2. Deunydd darllen pellach:

'Estroniaid Gelyniaethus' a chaethiwo:

- Ffoaduriaid Sosialaeth Genedlaethol yng Nghymru: [Caethiwo 01](#).
- Yr Archifau Gwladol: [Collar the lot! Britain's policy of internment during the Second World War](#).

Gwersyll Hutchinson:

- Archif Tystiolaeth Lleisiau Ffoaduriaid AJR: [Hutchinson](#).

Caethiwo 'estroniaid gelyniaethus' yng Nghanada:

- Amgueddfa'r Holocaust, Montreal: ['Estroniaid Gelyniaethus' yng Nghanada](#).
- *Montreal Gazette*: [The little-known saga of Jewish internees in Canada](#).

Bechgyn Dunera:

- Amgueddfa Genedlaethol Awstralia: [Dunera Boys](#).
- Cymdeithas Dunera: [Dunera Boys](#).

SS Arandora Star:

- Yr Archifau Gwladol: [The loss of SS Arandora Star](#).

Enwau cyntaf gorfodol i Iddewon, 'Israel' yn achos dynion a 'Sara' yn achos menywod:

- Holocaust Encyclopaedia: [Law on Alteration of Family and Personal Names](#).

3. Rhestr o 20 adnodd am [yr Holocaust a Chymru](#):

- [Kindertransport 1: Bywyd Iddewig yng Nghanolbarth Ewrop cyn yr Ail Ryfel Byd](#).
- [Kindertransport 2: Y Daith i Brydain](#).
- [Kindertransport 3: Cyrraedd Cymru](#).
- [Kindertransport 4: Bywyd yng Nghymru](#).
- [Atgofion o Kristallnacht: Dinistr a Dianc](#)
- [Atgofion o Kristallnacht: Y Bar Mitzvah olaf](#).
- [Arlunwyr Iddewig yng Nghymru: Josef Herman](#).
- [Arlunwyr Iddewig yng Nghymru: Heinz Koppel](#).
- [Aero Zipp Fasteners yn Ystad Fasnachu Trefforest](#).
- [General Paper & Box Manufacturing Company yn Ystad Fasnachu Trefforest](#).
- ['Estroniaid Gelyniaethus' a Gwersylloedd Caethiwo](#).
- ['Estroniaid Gelyniaethus' a Hawliau Dynol](#).
- [Ffoaduriaid Iddewig a oedd yn Weision Domestig](#).
- [Ffoaduriaid Iddewig yng Nghymru a oedd yn Feddygon, Deintyddion a Nyrsys](#).

- [Ffoaduriaid Iddewig yn y Fyddin Brydeinig yn ystod yr Ail Ryfel Byd.](#)
- [Bywyd Crefyddol Ffoaduriaid Iddewig yng Nghymru.](#)
- [Y Gymraeg.](#)
- [Rhyddhad.](#)
- [Hunaniaeth.](#)
- [Cofio'r Holocost.](#)